

Dr hab. med. Tomasz Pawłowski
Zakład Psychoterapii
i Chorób Psychosomatycznych
Katedry Psychiatrii
Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu

Wrocław 24.05.2017

Recenzja

Rozprawy na stopień naukowy doktora nauk o kulturze fizycznej, zatytułowanej:

Wpływ terapii tańcem na wybrane charakterystyki psychologiczne wśród pielęgniarek onkologicznych

Autorka pracy: mgr Agnieszka Zygmunt

Promotor: Prof. dr hab. Leszek Koczanowicz

Model biomedyczny stał się podstawą rozumienia zdrowia i choroby we współczesnym świecie. W jego rozumieniu człowiek traktowany jest jak maszyna – suma narządów, tkanek, komórek. Chorobę rozumie się jako nieprawidłowe funkcjonowanie biologicznych mechanizmów tej „maszyny”. W związku z tym proces leczenia utożsamia się z naprawą lub wymianą zepsutych „części” oraz z usunięciem czynnika, który wywołał „awarię”. Jest to bardzo redukcjonistyczne podejście do człowieka. Ogólna teoria systemów zakłada, że organizacja jest istotną cechą życia, a organizm nie jest sumą swych elementów, dających się badać oddzielnie, lecz tworzy całościowy system wykazujący integralność, skoordynowanie i określony stopień organizacji. Jest to podstawą do holistycznego rozumienia zdrowia i choroby. Terapia tańcem jest przykładem holistycznego podejścia do człowieka.

Tematyka podjęta przez Autorkę jest ciekawa, oryginalna i zarazem aktualna. Wybór tematu pracy doktorskiej mgr Agnieszki Zygmunt uważam za uzasadniony zarówno pod względem naukowym jak i praktycznym.

1. Struktura pracy

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska liczy 98 stron podzielonych na 8 rozdziałów. Autorka zamieściła 11 rycin oraz 15 tabel. Piśmiennictwo na które składa się 119 pozycji zostało starannie dobrane i jest aktualne. Proporcje poszczególnych rozdziałów są

odpowiednie. Dodatkowo praca zawiera spis rycin i tabel oraz wykaz skrótów użytych w pracy, co znacznie ułatwia zrozumienie tekstu rozprawy. Tytuł pracy jest adekwatny do poruszanych zagadnień.

2. Wstęp

Został on podzielony na 3 podrozdziały systematyzujące omawiane zagadnienia. W pierwszym podrozdziale **Terapia tańcem jako holistyczna metoda pracy** Autorka próbuje przybliżyć czytelnikowi terapię tańcem jako metodę terapeutyczną. W tym celu wykorzystuje bardzo adekwatne cytaty z piśmiennictwa m.in.:

Stany psychiczne człowieka odzwierciedlają się w fizycznych napięciach mięśniowych, sposobie oddychania i postawie ciała (s.13).

Doktorantka ambitnie podjęła się próby rozróżnienia od siebie terapii tańcem, psychoterapii tańcem oraz psychoterapii ciała. Jednak jest to bardzo trudny i skomplikowany temat. Autorka próbuje przedstawić historię i najważniejsze postaci związane z ekspresją ciała niestety brak znajomości szerszego kontekstu daje o sobie znać. Zdanie „w Europie ruch związany z ekspresją ciała rozpoczął się w Niemczech od Mary Wigman oraz Elsy Gindler” jest dyskusyjnie.

Ruch ten został zapoczątkowany przez Rudolfa Labana tancerza, choreografa i teoretyka tańca do którego zespołu dołączyła w 1912 Mary Wigmann. Zaprzeczył on dominacji muzyki, którą eksponowała w swojej pracy Isadora Duncan. Z kolei Elsa Gindler wpisuje się w ruch Terapii Ciała zajmując się naturalną aktywnością fizyczną, oddechem oraz relaksacją. Do ruchu tego przynależą takie postaci jak Moshe Feldenkreis, Iga Rolf czy Gerdy Alexander.

Z kolei zdanie „wpływ na rozwój terapii tańcem nie zawdzięczamy tylko tancerzom (..) ale również znakomitym postacią jak Erich Reich (..)” jest ambitną próbą pokazania szerszego kontekstu jednak zakładam, iż Autorka miała na myśli Wilhelma Reicha genialnego ucznia Zygmunta Freuda uważanego za ojca psychoterapii ciała, którego prace były kontynuowane przez Davida Boadella, Gerdę Boyesen czy Alexandra Lowena. Pomimo tego ważne jest, iż Autorka spróbowała naświetlić czytelnikowi tak trudny temat jak różnice pomiędzy psychoterapią ciała, terapią tańcem czy psychoterapią tańcem a nie po prostu ominęła go co dla mnie podnosi wartość tego podrozdziału. Z powinności recenzenta i ze względu na moje medyczne wykształcenie chciałby zwrócić uwagę iż zdanie ze str.19: (..) w tym u osób cierpiących na demencję i Alzheimera” nie jest poprawne logicznie. Choroba Alzheimera

jest jedną z możliwych przyczyn otępienia (demencji) w związku z tym spójnik „i” nie ma sensu, gdyż może sugerować iż choroba Alzheimera nie należy do kategorii otępień.

W drugim podrozdziale **Znaczenie wybranych charakterystyk psychologicznych w pracy pielęgniarek szpitalnych** Autorka charakteryzuje obszernie i wyczerpująco pojęcia wypalenia zawodowego, inteligencji emocjonalnej, poziomu stresu. Pewien niedosyt czytającemu zostawia charakterystyka poczucia koherencji, gdyż należałoby przybliżyć czytelnikowi w tym miejscu, iż jest to pojęcie wprowadzone przez Arona Antonovskiego i omówić dokładniej 3 elementy składowe tego terminu takie jak: poczucie zrozumiałości, zaradności i sensowności w życiu. Autorka czyni to dopiero przy omawianiu Kwestionariusza Poczucia Koherencji.

Trzeci podrozdział w sposób wyczerpujący omawia wpływ terapii tańcem na zdrowie psychiczne i emocjonalność człowieka.

Całość wstępu w sposób ciekawy i umiejętny przybliży czytelnikowi problematykę pracy dodatkowo jego wartość merytoryczną podwyższają starannie i adekwatnie dobierane przez Autorkę cytowania:

s.15 ruch osoby odzwierciedla indywidualny sposób myślenia i przeżywania emocji

s.28 aby dotrzeć do naszego pełnego potencjału osobowości, musimy szukać synchronizacji z innymi ludźmi, ponieważ rozwija to potencjał emocjonalny i osobowościowy mózgu

Wartość ta zostaje nieznacznie obniżona jest przez błędy edytorskie dotyczące głównie spójników:

s.13 ruch zwiqzany w ekspresją ciała

s.19 przegląd systematyczny sugerują, że

s.28 zakorzeniona z odmiennych atrybutach

3. Cele pracy i pytania badawcze

W tej części Autorka jasno określiła cel pracy oraz postawiła 5 pytań badawczych.

4. Materiał i Metody

Doktorantka objęła badaniami 71 pielęgniarek onkologicznych pracujących w 2 Szpitalach. Eksperyment ukończyło 57 kobiet: 30 w grupie badanej i 27 w grupie kontrolnej. W sposób szczegółowy opisała charakterystykę osób badanych, oraz scharakteryzowała testy psychometryczne zastosowane w badaniu: Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego, Kwestionariusz Poczucia Koherencji, Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej, Skalę

Odczuwania Stresu PSS-10. Uważam, iż dodatkowe umieszczenie zastosowanych narzędzi badawczych w załączniku umożliwiłoby lepsze zrozumienie tej części pracy doktorskiej.

Charakterystyka i autorski program zajęć terapii tańcem który Autorka opisuje ze szczegółami świadczy o jej olbrzymiej wiedzy w tym temacie, który wydaje się jednocześnie być jej pasją. Świadczą o tym cytowania:

s.45 Oddziaływanie tańca i metafory na myśli i emocje pozwala spoglądać na siebie w inny sposób, skłania do refleksji, pozwala popatrzeć na własną rzeczywistość z innej perspektywy(..)

s.48 Układ przywspółczulny można stymulować poprzez taniec (..)

Ta część pracy świadczy o dużej dojrzałości doktorantki charakteryzującej się rozumieniem mechanizmów w jaki sposób zaproponowana przez nią interwencja w grupie badanej może wpływać na osoby badane. To co natomiast pozostawia pewien niedosyt to brak odpowiedzi na pytanie dlaczego te konkretne tańce etniczne zostały wybrane ? Czy kluczem był krąg kulturowy z którego pochodzą czy łatwość nauczenia się ich przez osoby badane ?

5. Wyniki

Rozdział ten napisany jest w sposób logiczny i adekwatny do kolejności testów psychometrycznych opisanych w rozdziale metoda. Przedstawione wyniki pozwalają na jednoznaczną odpowiedź na 4 z 5 postawionych pytań badawczych. Doktorantka w sposób szczegółowy prezentuje średnie wartości punktowe uzyskane w poszczególnych kwestionariuszach dla grupy badanej i kontrolnej na początku i na końcu eksperymentu a następnie pokazuje czy wykazane różnice są istotne statystycznie. To co komplikuje analizę przedstawionych wyników to tabele, które są mało czytelne. Zawartość tabel powinna być zrozumiała po przeczytaniu jej opisu bez konieczności sięgania do tekstu (opis powinien zawierać rozwinięcie użytych skrótów). Tabela 1 jest przykładem, iż nawet po przeczytaniu tekstu pracy doktorskiej nie do końca czytający ma jasność jakie dane zostały w niej zawarte. Nigdzie w tekście nie ma odniesienia, iż LBQ A, B, C i D dotyczy 4 aspektów wypalenia zawodowego. Jeżeli już czytający domyśli się tego to w tabeli 5 podskale te zmieniają oznaczenie literowe na liczbowe: 1,2,3,4.

6. Dyskusja

Początek dyskusji (s.66-68) wprowadza pewien dysonans poznawczy ponieważ Doktorantka zamiast odnieść się bezpośrednio do otrzymanych wyników pokazuje że taniec może być ważną metodą terapeutyczną- uogólnia problem. Właściwa dyskusja rozpoczyna się od s. 69 i od tego momentu Autorka w sposób rzeczowy omawia uzyskane wyniki po kolei omawiając poszczególne charakterystyki psychologiczne, odnosząc się do innych tego typu badań. Wartość merytoryczną dyskusji znacząco podnosi krytyczna analiza doboru metod badawczych świadcząca o dużej dojrzałości Doktorantki. Bardzo ciekawa i merytoryczna jest część dyskusji na temat ograniczeń wynikających z przeprowadzonych badań. Część ta jest odzwierciedleniem bardzo dobrej znajomości przez Autorkę poruszonych w rozprawie doktorskiej zagadnień.

7. Wnioski

Doktorantka przedstawiła 5 wniosków. Jednak w mojej ocenie tylko 4 z nich są uprawnione i adekwatne do uzyskanych wyników. Ostatni wniosek:

Tanec pozytywnie moduluje nastrój (..) jest bardziej subiektywnym spostrzeżeniem Doktorantki, gdyż w rozdziale Wyniki nic na ten temat nie znajdziemy a w rozdziale Materiał i Metody nie zostało zaprezentowane żadne narzędzie badawcze do oceny nastroju.

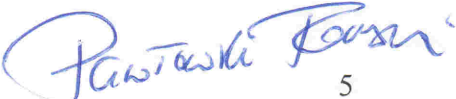
8. Piśmiennictwo

Piśmiennictwo na które składa się 119 pozycji zostało bardzo dobrze dobrane.

Wniosek końcowy

Oceniana rozprawa doktorska ma bardzo wysoką wartość merytoryczną. Jest starannie przemyślana pod względem metodologicznym i korzysta ze sprawdzonych narzędzi psychometrycznych. Na podkreślenie zasługuje wartość praktyczna przeprowadzonych badań i możliwość wykorzystania wniosków do przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu wśród osób profesjonalnie zajmujących się pomaganiem innym. Przytoczone uwagi krytyczne nie umniejszają wartości recenzowanej pracy.

Przedstawiona praca spełnia wymogi stawiane rozprawą doktorskim w związku z tym wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Fizjoterapii Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o dopuszczenie Pani mgr Agnieszki Zygmunt do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

5